

Παρατίθενται εδώ δύο θεμελιακά κείμενα του Λακανικού Προσανατολισμού.

Η «**Ιδρυτική πράξη**» είναι η διακήρυξη της πρωτοβουλίας του Λακάν να αντιδράσει στον εξοβελισμό του από την ψυχαναλυτική Διεθνή, ιδρύοντας ο ίδιος ένα νέο θεσμικό φορέα, την *Ecole freudienne de Paris*, την πρώτη σχολή λακανικού προσανατολισμού. Πρόκειται για την εναρκτήρια κίνηση μιας ριζικής επαναθεμελίωσης της ψυχαναλυτικής πρακτικής.

Οι «**Κατευθυντήριες αρχές της ψυχαναλυτικής πράξης**» είναι μεταγενέστερο κείμενο, που συνοδεύει την τελευταία θεσμική μορφοποίηση του Λακανικού Προσανατολισμού, τη δημιουργία της *Παγκόσμιας Ένωσης Ψυχανάλυσης* στην οποία υπάγονται οι επιμέρους Σχολές.

Jacques Lacan

Ιδρυτική Πράξη (1964)

Ιδρύω –τόσο μόνος όσο πάντοτε υπήρξα στη σχέση μου με το ψυχαναλυτικό αίτιο– τη Γαλλική Σχολή Ψυχανάλυσης, της οποίας θα αναλάβω, για τα τέσσερα προσεχή έτη για τα οποία τίποτε επί του παρόντος δεν μου απαγορεύει να ανταποκριθώ, προσωπικώς τη διεύθυνση.

Ο τίτλος, σύμφωνα με την πρόθεσή μου, αντιπροσωπεύει τον οργανισμό όπου πρέπει να εκπληρώνεται μια εργασία – η οποία, στο πεδίο που άνοιξε ο Φρόιντ, να αποκαθιστά το κοψτερό υνί της αλήθειας του, – η οποία να επαναφέρει την πρωτότυπη *πράξη* [praxis] που καθιέρωσε με το όνομα ψυχανάλυση στο καθήκον που της αναλογεί στον κόσμο μας, – η οποία, με ενδεδεχρή κριτική, να καταγγέλλει τις παρεκκλίσεις και τους συμβιβασμούς που αμβλύνουν την πρόοδό της ευτελίζοντας τη χρήση της.

Αυτός ο στόχος εργασίας είναι άρρηκτα συνυφασμένος με την εκπαίδευση [formation] που πρέπει να χορηγείται στο πλαίσιο αυτού του κινήματος επανακατάκτησης. Που σημαίνει ότι είναι προς τούτο δικαιωματικώς άξιοι όσοι εγώ ο ίδιος εκπαίδευσα, ότι προσκαλούνται όλοι όσοι μπορούν να συμβάλουν στο να δοκιμαστεί στην πράξη η ορθότητα αυτής της εκπαίδευσης.

Όσοι έρθουν στη Σχολή αυτή δεσμεύονται να εκπληρώσουν ένα έργο υποβαλλόμενο σε εσωτερικό και εξωτερικό έλεγχο. Διασφαλίζονται σε αντάλλαγμα ότι θα γίνει το παν ώστε οτιδήποτε το αξιόλογο πραγματοποιούν, να έχει την απήχηση που του αξίζει και στη θέση που αρμόζει.

Για την εκτέλεση της εργασίας, θα υιοθετήσουμε την αρχή της εντατικής επεξεργασίας σε μικρή ομάδα. Η καθεμία (έχουμε ένα όνομα για να

δηλώνουμε τις ομάδες αυτές) θα απαρτίζεται από τρία άτομα το λιγότερο, από πέντε το πολύ, τέσσερα είναι το σωστό μέτρο. ΣΥΝ ΕΝΑ επιφορτισμένο με την επιλογή, τη συζήτηση και τον προορισμό που επιφυλάσσεται στην εργασία εκάστου.

Υστερα από ορισμένο χρόνο λειτουργίας, θα προτείνεται στα μέλη της ομάδας να μετατεθούν σε άλλη.

Η διευθυντική ευθύνη δεν θα αποτελεί αρχηγία όπου η παροχή υπηρεσιών να κεφαλαιοποιείται για την πρόσβαση σε ανώτερο βαθμό, και κανείς δεν θα πρέπει να θεωρεί υποβάθμιση την επιστροφή του στο επίπεδο εργασίας της βάσης.

Για τον λόγο ότι κάθε προσωπικό εγχείρημα θα επαναφέρει τον φορέα του στις συνθήκες κριτικής και ελέγχου στις οποίες κάθε συνεχιζόμενη εργασία θα υποβάλλεται στη Σχολή.

Αυτό δεν συνεπάγεται διόλου μια ιεραρχία με το κεφάλι προς τα κάτω, αλλά μια κυκλική οργάνωση, η λειτουργία της οποίας, εύκολη στον προγραμματισμό της, θα παγιωθεί με την εμπειρία.

Συγκροτούμε τρεις τομείς και θα επιμεληθώ την πορεία τους με τη βοήθεια δύο συνεργατών για τον καθένα.

1. - ΤΟΜΕΑΣ ΚΑΘΑΡΗΣ ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗΣ, δηλαδή πράξη και θεωρία της καθαυτό ψυχανάλυσης, η οποία -όπως και θα στοιχειοθετηθεί στον κατάλληλο χώρο- είναι η διδακτική [didactique] ψυχανάλυση, και τίποτε άλλο πλην αυτής.

Τα προβλήματα που επείγει να τεθούν όσον αφορά τις δυνατές εκβάσεις της διδακτικής, θα μπορέσουν να δρομολογηθούν μέσα από τη διαρκώς τροφοδοτούμενη αντιπαράθεση ανάμεσα στα άτομα που έχουν την εμπειρία της διδακτικής και στους εκπαιδευόμενους υποψηφίους. Ο λόγος ύπαρξής της βασίζεται σε κάτι που δεν χρειάζεται να συγκαλύψουμε: δηλαδή την ανάγκη που προκύπτει από τις επαγγελματικές απαιτήσεις κάθε φορά που οδηγούν τον υπό εκπαίδευση αναλυόμενο να αναλάβει έστω και την ελάχιστη ψυχαναλυτική ευθύνη.

Στο εσωτερικό αυτού του προβλήματος και ως ειδικό ζήτημα πρέπει να τεθεί η έναρξη εποπτείας. Προοίμιο προκειμένου να προσδιοριστεί το εν λόγω θέμα σύμφωνα με κριτήρια διαφορετικά από την εντύπωση των πάντων και την προκατάληψη του καθενός. Διότι ξέρουμε ότι σήμερα αυτός είναι ο μόνος νόμος που τη διέπει, αφού είναι μόνιμη η παραβίαση του κανόνα που υπεισέρχεται στην τήρηση των μορφών της.

Εξαρχής και για κάθε περίπτωση θα εξασφαλίζεται μέσα σε αυτό το πλαίσιο μια έγκυρη εποπτεία στον ασκούμενο που εκπαιδεύεται στη Σχολή

μας.

Θα προταθούν προς μελέτη, η οποία εγκαθιδρύεται με αυτόν τον τρόπο, τα ειδικά χαρακτηριστικά μέσω των οποίων εγώ ο ίδιος έρχομαι σε ρήξη με τα πρότυπα που ισχύουν στην πρακτική της διδακτικής ψυχανάλυσης, καθώς και οι καταλογιζόμενες στη διδασκαλία μου επιπτώσεις στην εξέλιξη των δικών μου ψυχανάλυσεων, όταν συμβαίνει να την παρακολουθούν οι αναλυόμενοί μου ως μαθητές. Θα συμπεριλάβουμε, εάν χρειαστεί, τα μόνα αξια λόγου αδιέξοδα [που απορρέουν] από τη θέση μου μέσα σε μια τέτοια Σχολή, δηλαδή τα αδιέξοδα που δημιουργεί για την εργασία της Σχολής η επαγωγική επίδραση στην οποία αποβλέπει η διδασκαλία μου.

Αυτές οι μελέτες, που η αιχμή τους συνίσταται στην αμφισβήτηση της καθιερωμένης ρουτίνας, θα συλλέγονται από το διευθυντήριο του τομέα, το οποίο και θα μεριμνά ώστε να υποστηρίζονται κατά τον καλύτερο τρόπο τα αποτελέσματα της ενθάρρυνσής τους.

Τρεις υποτομείς:

- Θεωρία της καθαρής ψυχανάλυσης.
- Εσωτερική κριτική της πράξης της ως εκπαίδευσης.
- Εποπτεία των υπό εκπαίδευση ψυχαναλυτών.

Τέλος, θέτω ως θεωρητική αρχή ότι ο πρώτος αυτός τομέας, καθώς και εκείνος του οποίου θα καθορίσω τον προορισμό στο τρίτο κεφάλαιο, δεν θα περιοριστεί για τη στελέχωσή του στην ιατρική ιδιότητα, δεδομένου ότι η καθαρή ψυχανάλυση δεν αποτελεί, στην ουσία της, θεραπευτική τεχνική.

2. - ΤΟΜΕΑΣ ΕΦΑΡΜΟΖΟΜΕΝΗΣ ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗΣ, που σημαίνει θεραπευτικής και κλινικής ιατρικής.

Εδώ θα γίνονται δεκτές ιατρικές ομάδες, είτε αποτελούνται από ψυχαναλυμένα υποκείμενα είτε όχι, εφόσον είναι έστω και κατά το ελάχιστο σε θέση να συνεισφέρουν στην ψυχαναλυτική εμπειρία· ασκώντας κριτική στις ενδείξεις της ανάλογα με τα αποτελέσματά της, - δοκιμάζοντας έμπρακτα τους κατηγορικούς όρους και τις δομές που εισήγαγα ως ερείσματα της ορθής πορείας της προϋδικής πράξης, - και τούτο όσον αφορά την κλινική εξέταση, τους νοσογραφικούς ορισμούς, την ίδια τη διατύπωση των θεραπευτικών προοπτικών.

Εδώ ακόμη τρεις υποτομείς:

- Θεωρία της θεραπείας [cure] και των παραλλαγών της.

- Περιπτωσιολογία.
- Ψυχιατρική πληροφόρηση και ιατρική διερεύνηση.

Ένα διευθυντήριο για να επικυρώνει κάθε εργασία ως εργασία της Σχολής, και με σύνθεση που να αποκλείει κάθε προκατειλημμένο κονφορμισμό.

3. - ΤΟΜΕΑΣ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΤΟΥ ΦΡΟ·Ι·ΔΙΚΟΥ ΠΕΔΙΟΥ.

Θα εξασφαλίσει καταρχάς την επισκόπηση και την κριτική αποτίμηση όλων όσα προσφέρουν στο εν λόγω πεδίο οι δημοσιεύσεις που διεκδικούν την εγκυρότητα.

Θα αναλάβει να αναδείξει τις αρχές σύμφωνα με τις οποίες η ψυχαναλυτική πράξη οφείλει να αποκτήσει στο πλαίσιο της επιστήμης το καθεστώς της. Καθεστώς το οποίο, όσο ιδιόμορφο κι αν πρέπει τελικά να το θεωρήσουμε, δεν αποτελεί επ' ουδενί άφατη εμπειρία.

Θα επιζητήσει, τέλος, τον εμπλουτισμό της εμπειρίας μας, καθώς και να την φέρει σε επικοινωνία [με] οποιοδήποτε στοιχείο από τον εμπεδωμένο σε ορισμένες επιστήμες δομισμό μπορεί να διαφωτίσει τον δομισμό του οποίου απέδειξα τη λειτουργία στη δική μας επιστήμη, - και αντιστρόφως, οτιδήποτε από τη δική μας λογική υποκειμενοποίησης μπορεί να αποτελέσει πηγή συμπληρωματικής έμπνευσης για τις εν λόγω επιστήμες.

Σε τελική ανάλυση, απαιτείται μια πρακτική προσαρμογή της θεωρίας, χωρίς την οποία η τάξη συγγενειών που σκιαγραφούν οι «εικασιακές» επιστήμες [sciences conjecturales], όπως τις ονομάζουμε, θα παραμείνει στο έλεος εκείνης της πολιτικής παρέκκλισης που ορθώνεται μέσα από την αυταπάτη μιας καθολικής ρύθμισης.

Συνεπώς ακόμη τρεις υποτομείς:

- Συνεχής σχολιασμός του ψυχαναλυτικού κινήματος.
- Συνάρθρωση με τις συγγενείς επιστήμες.
- Ηθική της ψυχανάλυσης, που είναι η έμπρακτη υλοποίηση [praxis] της θεωρίας της.

Το οικονομικό κεφάλαιο που θα συγκεντρωθεί αρχικά από τη συνεισφορά των μελών της Σχολής, από τις επιχορηγήσεις που ενδεχομένως θα λάβει, είτε από τις υπηρεσίες που θα παράσχει ως Σχολή, θα προορίζεται αποκλειστικά για τις δημοσιεύσεις της.

Κατά πρώτο λόγο, ένας κατάλογος θα συγκεντρώσει τους τίτλους και τις περιλήψεις των οπουδήποτε δημοσιευμένων εργασιών της Σχολής, κατάλογος στον οποίο θα συμπεριληφθούν με απλή αίτησή τους όλοι όσοι θα έχουν δραστηριοποιηθεί στο πλαίσιο της.

Προσχωρεί κανείς στη Σχολή εντασσόμενος σε ομάδα εργασίας, συγκροτημένη όπως είπαμε.

Η ένταξη θα αποφασιστεί στην αρχή από εμένα τον ίδιο χωρίς να λάβω υπόψη μου τις θέσεις που ο καθένας πήρε στο παρελθόν ως προς το άτομό μου, σίγουρος καθώς είμαι για όσους με εγκατέλειψαν, ότι εγώ δεν τους κρατώ κακία, εκείνοι όμως όλο και περισσότερο θα μου κρατούν κακία που δεν θα μπορούν να επιστρέψουν.

Η απάντησή μου κατά τα άλλα θα αφορά μόνον ό,τι, βασιζόμενος στους τίτλους, θα μπορέσω να εικάσω ή να διαπιστώσω για την αξία της ομάδας και τη θέση που θα θελήσει αρχικά να καταλάβει.

Η οργάνωση της Σχολής σύμφωνα με την αρχή της εναλλαγής που υπέδειξα, θα οριστικοποιηθεί με μέριμνα μιας επιτροπής εξουσιοδοτημένης από την πρώτη γενική συνέλευση που θα λάβει χώρα σε ένα χρόνο. Η επιτροπή θα την επεξεργαστεί με βάση την αποκτημένη έως το τέλος της δεύτερης χρονιάς εμπειρία, οπότε μια δεύτερη γενική συνέλευση θα πρέπει να την εγκρίνει.

Δεν είναι αναγκαίο οι προσχωρήσεις να καλύπτουν το σύνολο του παρόντος σχεδιασμού για να τεθεί σε εφαρμογή. Δεν έχω ανάγκη από μακροσκελή κατάλογο, αλλά από εργάτες αποφασισμένους, ξέρω άλλωστε ότι ήδη υπάρχουν.

21 Ιουνίου 1964

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Η παρούσα ιδρυτική πράξη αντιπαρέρχεται ως ανυπόστατες τις απλές συνήθειες. Φαίνεται ωστόσο πως άφησε ανοιχτά μερικά ερωτήματα σε όσους ενστερνίζονται ακόμη τις συνήθειες αυτές.

Ένας οδηγός χρήσεως, με επτά σημεία, παρέχει εδώ τις πιο επιζητούμενες απαντήσεις - από τις οποίες εξυπακούονται τα ερωτήματα που αίρουν.

1 - Για τον διδακτικό ψυχαναλυτή [didacticien]

Είναι διδακτικός ένας ψυχαναλυτής, εφόσον διεξήγαγε μία ή περισσότερες αναλύσεις που αποδείχτηκαν διδακτικές.

Πρόκειται για μία εκ των πραγμάτων διαπίστωση, που πάντα έτσι συντελέστηκε στην πράξη και που δεν απαιτεί παρά έναν κατάλογο επικυρωτικό των πραγμάτων, χωρίς καν την αξίωση να είναι εξαντλητικός.

Η εθιμική συναίνεση των συναδέλφων είναι ξεπερασμένη, εφόσον επέτρεψε την εντελώς πρόσφατη εισαγωγή της λεγόμενης «λίστας», από τη στιγμή που μια εταιρεία έψαξε να τη χρησιμοποιήσει για σκοπούς που παραγνωρίζουν με τον σαφέστερο τρόπο τις ίδιες τις προϋποθέσεις τόσο μιας μελλοντικής όσο και μιας εν εξελίξει ψυχανάλυσης.

Προϋποθέσεις, η ουσιαστικότερη των οποίων έγκειται στην ελευθερία του αναλυόμενου να επιλέξει τον αναλυτή του.

2 - Για την υποψηφιότητα στη Σχολή

Άλλο πράγμα η υποψηφιότητα στη Σχολή και άλλο πράγμα η αποτίμηση μιας διδακτικής ανάλυσης.

Η υποψηφιότητα στη Σχολή απαιτεί μια διαδικασία επιλογής που να καθορίζεται από τους στόχους εργασίας που θέτει.

Την ευθύνη της θα αναλάβει αρχικά μια απλή επιτροπή υποδοχής, ονόματι *Cardo*, δηλαδή στροφέας στα λατινικά, ονομασία που υποδηλώνει το πνεύμα της.

Ας υπενθυμίσουμε ότι η διδακτική ψυχανάλυση είναι επιβεβλημένη μόνο για τον πρώτο τομέα της Σχολής, αν και ευκταία για όλους.

3 - Για τη διδακτική ψυχανάλυση

Η τιτλοδότηση μιας ψυχανάλυσης ως διδακτικής έγινε ως τώρα μέσω μιας επιλογής, που για την αξιολόγησή της αρκεί η διαπίστωση ότι, από τότε που υπάρχει, δεν επέτρεψε να διατυπωθεί καμία από τις αρχές που τη διέπουν.

Καμία δεν έχει πλέον πιθανότητες να συγκεκριμενοποιηθεί στο μέλλον, εκτός εάν προηγηθεί ρήξη με μια συνήθεια εκτεθειμένη στη χλεύη.

Η μοναδική ασφαλής αρχή που πρέπει να θέτουμε, στον βαθμό μάλιστα που

έγινε αντικείμενο παραγνώρισης, είναι ότι την ψυχανάλυση την καθιστά διδακτική η βούληση του υποκειμένου, και ότι το υποκείμενο πρέπει να είναι προειδοποιημένο ότι η ανάλυση θα θέσει υπό αμφισβήτηση αυτή τη βούληση, στο μέτρο μάλιστα που θα προσεγγίζεται η επιθυμία που εξυπακούεται.

4 - Για τη διδακτική ψυχανάλυση στο πλαίσιο της συμμετοχής στη Σχολή

Όσοι αρχίζουν διδακτική ψυχανάλυση, το κάνουν αυτοβούλως και με δική τους επιλογή.

Το παραπάνω σημείο 1 εξυπακούει μάλιστα ότι έχουν τη δυνατότητα να εξουσιοδοτήσουν τον ψυχαναλυτή τους ως διδακτικό.

Όμως η πρόσβαση στη Σχολή επιβάλλει την προϋπόθεση να ξέρουμε ότι όντως έχουν ξεκινήσει, πότε και πού.

Διότι, η Σχολή, ανεξάρτητα από τη χρονική στιγμή που το υποκείμενο αρχίζει ανάλυση, πρέπει να συνυπολογίσει αυτό το γεγονός μαζί με την ευθύνη, που δεν μπορεί να αποποιηθεί, των συνεπειών του.

Είναι στοιχείο σταθερό, να έχει επιπτώσεις η ψυχανάλυση σε κάθε πρακτική εξάσκηση τού σε ανάλυση υποκειμένου. Όταν αυτή η πρακτική εξαρτάται, έστω και ελάχιστα, από ψυχαναλυτικές επιπτώσεις, συμβαίνει να τις παράγει στον τόπο όπου το υποκείμενο καλείται να τις αναγνωρίσει.

Πώς να μην αντιληφθούμε άραγε ότι η εποπτεία επιβάλλεται από την πρώτη στιγμή των επιπτώσεων, και καταρχάς για να προστατεύεται εκείνος που βρίσκεται σε θέση ασθενούς;

Κάτι διακυβεύεται εδώ από την ευθύνη που η πραγματικότητα επιβάλλει στο υποκείμενο να αναλάβει και να διακινδυνεύσει, από τη στιγμή που ασκεί ψυχαναλυτικό έργο.

Η προσποιητή άγνοια αυτού του δεδομένου συνιστά την απίστευτη λειτουργία που διαιωνίζεται στη διδακτική ψυχανάλυση: το υποκείμενο υποτίθεται ότι δεν ασκεί, ή θεωρείται ότι παραβιάζει με υπαιτιότητά του τον κανόνα φρόνησης ή και εντιμότητας. Το γεγονός ότι, τηρώντας τον κανόνα, το υποκείμενο καταλήγει να μην ανταποκρίνεται στη λειτουργία του, δεν είναι έξω από τα όρια όσων συμβαίνουν, όπως άλλωστε γνωρίζουμε.

Η Σχολή δεν θα μπορούσε να εγγραφεί ως απύσχα σε αυτή την ολέθρια κατάσταση των πραγμάτων, λόγω μάλιστα της εργασίας για την εγγύηση της

οποίας είναι ψτιαγμένη.

Γι' αυτόν τον λόγο θα διασφαλίσει τις εποπτείες που αρμόζουν στην κατάσταση του καθενός, ανταποκρινόμενη σε μια πραγματικότητα στην οποία περιλαμβάνεται η συναίνεση του ψυχαναλυτή.

Αντιστρόφως, μια ανεπαρκής λύση θα αποτελεί αποχρώντα λόγο για ρήξη του συμβολαίου.

5 - Για την προσχώρηση στη Σχολή

Προσχωρεί κανείς τώρα στη Σχολή από δύο διόδους.

1. Η ομάδα που συγκροτείται με αμοιβαία επιλογή σύμφωνα με την ιδρυτική πράξη, και που θα ονομάζεται *καρτέλ*, παρουσιάζεται για την έγκρισή μου μαζί με τον τίτλο της εργασίας που ο καθένας σκοπεύει να διεξαγάγει στο πλαίσιο της.
2. Τα άτομα που θέλουν να γνωστοποιήσουν την παρουσία τους και τα οποιαδήποτε σχέδιά τους, θα διευκολυνθούν απευθυνόμενα σε ένα μέλος τού *Cardo*. Τα ονόματα των πρώτων που θα έχουν αποδεχτεί με αίτημά μου αυτή την αρμοδιότητα, θα δημοσιευτούν πριν από τις 20 Ιουλίου [1965]. Εγώ ο ίδιος θα παραπέμπω σε κάποιο από αυτά όποιον μου το ζητήσει.

6 - Για το καταστατικό της Σχολής

Η προσωπική μου διευθυντική λειτουργία είναι προσωρινή, αν και προβλεπόμενη για τέσσερα χρόνια, τα οποία θεωρούμε αναγκαία για την εναρκτήρια ώθηση της Σχολής.

Έχοντας πλέον το νομικό καθεστώς σωματείου του νόμου του 1901, πιστεύουμε ότι πρέπει αρχικά να εισαγάγουμε στη δυναμική της το εσωτερικό καταστατικό, το οποίο, σε καθορισμένη ημερομηνία, θα υποβληθεί στη συγκατάθεση όλων.

Υπενθυμίζουμε ότι η βαρύτερη αντίρρηση που θα είχαμε να απευθύνουμε στις υπάρχουσες Εταιρείες, είναι ότι στερεύουν την εργασία, ακόμη και ποιοτικά, στους καλύτερους.

Η επιτυχία της Σχολής θα κριθεί από την εμφάνιση εργασιών που να είναι όντως αποδεκτές στο χώρο τους.

7 - Για τη Σχολή ως καινοφανή εμπειρία

Αυτή η πτυχή επιβάλλεται επαρκώς, νομίζουμε, μέσα από την ιδρυτική πράξη, και επαφίεται στον καθένα να ανακαλύψει τις υποσχέσεις και τους σκοπέλους της.

Σε όσους ενδεχομένως αναρωτηθούν τι μας καθοδηγεί, θα αποκαλύψουμε τον λόγο [raison] που την διέπει.

Η διδασκαλία της ψυχανάλυσης δεν μπορεί να μεταδοθεί από ένα υποκείμενο σε άλλο παρά μόνο μέσω των διαύλων μιας μεταβίβασης εργασίας.

Τα «σεμινάρια», συμπεριλαμβανομένου του δικού μας μαθήματος στη Σχολή Ανωτάτων Σπουδών, δεν θα θεμελιώσουν τίποτε, εάν δεν παραπέμπουν στην εν λόγω μεταβίβαση.

Κανένα θεωρητικό σύστημα, και ιδίως το δικό μας, όσο ενδεδειγμένο κι αν είναι για την καθοδήγηση της εργασίας, δεν μπορεί να προκαταλάβει τα συμπεράσματα που θα είναι τα κατάλοιπά της.

[Το κείμενο της «Ιδρυτικής πράξης» (Acte de fondation) κυκλοφόρησε αρχικά σε πολυγραφήμενη μορφή το καλοκαίρι του 1964. Δημοσιεύτηκε επισήμως στην πρώτη Επετηρίδα της Φροϊδικής Σχολής του Παρισιού (Ecole freudienne de Paris, Annuaire 1965), συμπληρωμένο πλέον από το «Συνοδευτικό υπόμνημα» (Note adjointe). Η οριστική έκδοση έγινε στο: Jacques Lacan, Autres écrits, Seuil, Παρίσι 2001, σσ. 229-236. Η ελληνική απόδοση δημοσιεύτηκε στο περιοδικό Η Ψυχανάλυση, τεύχος 3, Άνοιξη 1998, σσ. 10-15, σε μετάφραση των Δ. Βεργέτη, Επ. Θεοδωρίδη, Ν. Λινάρδου και Βλ. Σκολίδη (το πρώτο μέρος) και του Δ. Βεργέτη (το υπόμνημα). Την παρούσα αναδημοσίευση, με ελάχιστες τροποποιήσεις, επιμελήθηκε ο Βλ. Σκολίδης.]

ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Παγκόσμια Ένωση Ψυχανάλυσης

Κατευθυντήριες αρχές της ψυχαναλυτικής πράξης

Προοίμιο

Στο Συνέδριο της Παγκόσμιας Ένωσης Ψυχανάλυσης (Π.Ε.Ψ.) στην

Κομαντατούμπα της Βραζιλίας το 2004, η Γενική Επίτροπος παρουσίασε στη Γενική Συνέλευση μια «Διακήρυξη αρχών». Η «Διακήρυξη» μελετήθηκε κατόπιν προσεκτικά στις διάφορες Σχολές της Π.Ε.Ψ. Το Συμβούλιο κάθε Σχολής παρέδωσε τα αποτελέσματα της μελέτης του, με παρατηρήσεις και επισημάνσεις. Το τελικό κείμενο εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση του Συνεδρίου της Ρώμης (Ιούλιος 2006) με τίτλο «Κατευθυντήριες αρχές της ψυχαναλυτικής πράξης».

ΑΡΧΗ ΠΡΩΤΗ: Η ψυχανάλυση είναι μια πρακτική της ομιλίας. Οι δύο εταίροι είναι ο ψυχαναλυτής και ο ψυχαναλυόμενος, παρόντες από κοινού στην ίδια ψυχαναλυτική συνεδρία. Ο αναλυόμενος μιλάει για όσα τον απασχολούν, την οδύνη του, το σύμπτωμά του. Αυτό το σύμπτωμα αρθρώνεται με την υλικότητα του ασυνειδήτου, στοιχειοθετείται από πράγματα που ειπώθηκαν στο υποκείμενο, που το πόνεσαν, και από πράγματα που είναι αδύνατον να ειπωθούν και που το κάνουν να υποφέρει. Ο αναλυτής επιτονίζει τα λεγόμενα του αναλυομένου και του επιτρέπει να υψάνει το πλέγμα του ασυνειδήτου του. Οι δυνατότητες της γλώσσας και τα επιτελέσματα αλήθειας που η γλώσσα επιτρέπει, τα οποία ονομάζονται *ερμηνεία*, συνιστούν την καθαυτό εξουσία του ασυνειδήτου. Η ερμηνεία εκδηλώνεται τόσο από την πλευρά του αναλυομένου όσο και από την πλευρά του αναλυτή. Εντούτοις, ο ένας και ο άλλος δεν έχουν την ίδια σχέση με το εν λόγω ασυνείδητο, διότι ο ένας έχει ήδη πραγματοποιήσει την ψυχαναλυτική εμπειρία και ο άλλος όχι.

ΑΡΧΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Η ψυχαναλυτική συνεδρία είναι ένας τόπος όπου μπορούν να χαλαρώσουν οι σταθερότερες ταυτίσεις στις οποίες είναι καθηλωμένο το υποκείμενο. Ο ψυχαναλυτής επιτρέπει μια αποστασιοποίηση από τις συνήθειες, τα πρότυπα, τους κανόνες στους οποίους υπόκειται εκτός της συνεδρίας ο αναλυόμενος. Επιτρέπει μια ριζοσπαστική διερώτηση για τα θεμέλια της ταυτότητας του καθενός. Ενδέχεται να μετριάσει τη ριζοσπαστικότητα αυτής της διερώτησης λαμβάνοντας υπόψη την κλινική ιδιαιτερότητα του υποκειμένου που απευθύνεται σε αυτόν. Δεν λαμβάνει υπόψη τίποτε άλλο. Αυτό ακριβώς ορίζει την ιδιαιτερότητα της θέσης του ψυχαναλυτή, εκείνου ο οποίος στηρίζει τη διερώτηση, το άνοιγμα, το αίνιγμα στο υποκείμενο που έρχεται να τον συναντήσει. Ο ψυχαναλυτής, συνεπώς, δεν ταυτίζεται με κανέναν από τους ρόλους που θέλει να τον κάνει να παίξει ο συνομιλητής του, και με κανένα αξίωμα ή ιδανικό προϋπάρχον στον πολιτισμό. Υπό μία έννοια, ο ψυχαναλυτής είναι εκείνος ο οποίος δεν τίθεται σε καμία άλλη θέση πέρα από τη θέση του ερωτήματος της επιθυμίας.

ΑΡΧΗ ΤΡΙΤΗ: Ο ψυχαναλυόμενος απευθύνεται στον ψυχαναλυτή. Του αποδίδει συναισθήματα, πεποιθήσεις, προσδοκίες, αντιδρώντας σε ό,τι λέει, και θέλει να επιδράσει στις πεποιθήσεις και τις προσδοκίες που εικάζει. Κατά τις ανταλλαγές μεταξύ αναλυομένου και αναλυτή δεν διακυβεύεται μονάχα η αποκρυπτογράφηση του νοήματος. Υπάρχει η στόχευση εκείνου που μιλάει. Το ζητούμενο είναι να ανακτήσει κάτι το χαμένο από αυτόν τον

συνομιλητή. Τούτη η ανάκτηση αντικειμένου συνιστά το κλειδί του προϊδικού μύθου της ενόρμησης. Είναι το θεμέλιο της μεταβίβασης, η οποία δένει τους δύο εταίρους. Η φράση του Λακάν, ότι το υποκείμενο δέχεται το μήνυμά του από τον Άλλο με ανεστραμμένη μορφή, εμπεριέχει και την αποκρυπτογράφηση και τη βούληση για δράση επάνω σ' εκείνον στον οποίο απευθύνεσαι. Εντέλει, όταν ο αναλυόμενος μιλάει, θέλει, πέρα από το νόημα αυτού που λέει, να αγγίξει στον Άλλο τον εταίρο των προσδοκιών, πεποιθήσεων και επιθυμιών του. Στοχεύει τον εταίρο της φαντασίωσής του. Ο ψυχαναλυτής το λαμβάνει υπόψη του, αντλώντας από την εμπειρία που έχει για τη φύση της δικής του φαντασίωσης. Προσέχει ώστε να μη δρα εν ονόματι της τελευταίας.

ΑΡΧΗ ΤΕΤΑΡΤΗ: Ο δεσμός της μεταβίβασης προϋποθέτει έναν τόπο, τον «τόπο του Άλλου» όπως λέει ο Λακάν, ο οποίος δεν ρυθμίζεται από κανέναν επιμέρους άλλον. Είναι ο τόπος όπου το ασυνείδητο μπορεί να εκδηλωθεί με τη μέγιστη ελευθερία τού λέγειν και άρα να δοκιμάσει τις χίμαιρες και τις δυσχέρειες. Είναι επίσης ο τόπος όπου οι μορφές του εταίρου της φαντασίωσης μπορούν να εκδιπλωθούν μέσα από τα πολυπλοκότερα κατοπτρικά τους παιχνίδια. Γι' αυτό ακριβώς η ψυχαναλυτική συνεδρία δεν αντέχει τον τρίτο και το εξωτερικό του βλέμμα στην ίδια την ενεχόμενη διαδικασία. Ο τρίτος συρρικνώνεται σε αυτόν τον τόπο του Άλλου.

Η αρχή αυτή αποκλείει συνεπώς την παρέμβαση των αυταρχικών τρίτων που θέλουν να ορίζουν μια θέση στον καθένα κι έναν προδιαγεγραμμένο στόχο στην ψυχαναλυτική θεραπεία. Ο αξιολογητής τρίτος εγγράφεται στη σειρά των διαφόρων τρίτων, που με την εξουσία τους τον επικυρώνουν παραμένοντας έξω από όσα διακυβεύονται ανάμεσα στον αναλυόμενο, τον αναλυτή και το ασυνείδητο.

ΑΡΧΗ ΠΕΜΠΤΗ: Δεν υπάρχει προτυποποιημένη θεραπεία, ούτε γενικό πρωτόκολλο που θα ρύθμιζε τη συνεδρία και την ψυχαναλυτική θεραπεία. Ο Φρόιντ χρησιμοποίησε μεταφορικά την παρομοίωση με το σκάκι για να υποδείξει ότι υφίστανται απλώς και μόνο κανόνες ή τυπικές κινήσεις για την αρχή ή για το τέλος της παρτίδας. Βέβαια, από την εποχή του Φρόιντ, οι αλγόριθμοι τυποποίησης των σκακιστικών παιχνιδιών είδαν την ισχύ τους να αυξάνεται και, σε συνδυασμό με την υπολογιστική ικανότητα του ηλεκτρονικού υπολογιστή επιτρέπουν σε μια μηχανή να νικήσει τον άνθρωπο σωμαίκτη. Τούτο δεν αλλάζει το γεγονός ότι, σε αντίθεση προς το σκάκι, η ψυχανάλυση δεν γίνεται να λάβει αλγοριθμική μορφή. Αυτό ακριβώς βλέπουμε να συμβαίνει με τον Φρόιντ, ο οποίος μετέδωσε την ψυχανάλυση με τη βοήθεια επιμέρους κλινικών περιπτώσεων: τον Άνθρωπο με τα ποντίκια, τη Ντόρα, τον μικρό Χανς κτλ. Ύστερα από τον Άνθρωπο με τους λύκους η αφήγηση θεραπείας περιήλθε σε κρίση. Ο Φρόιντ αδυνατούσε πλέον να συμπεριλάβει στην ενότητα μιας αφήγησης την πολυπλοκότητα των ενεχόμενων διεργασιών. Η εμπειρία της ψυχανάλυσης απέχει παρασάγγας από κάθε συρρίκνωση σε τεχνικό πρωτόκολλο και δεν

διαθέτει παρά μία κανονικότητα: την πρωτοτυπία του σεναρίου με το οποίο εκδηλώνεται η υποκειμενική μοναδικότητα. Άρα, η ψυχανάλυση δεν είναι μια τεχνική αλλά ένας λόγος, ο οποίος ενθαρρύνει τον καθένα να παραγάγει τη μοναδικότητά του, την εξαίρεση που αποτελεί.

ΑΡΧΗ ΕΚΤΗ: Η διάρκεια της θεραπείας και η διεξαγωγή των συνεδριών δεν γίνεται να προτυποποιηθούν. Οι θεραπείες που έκανε ο Φρόντ είχαν εξαιρετικά ποικίλη διάρκεια. Υπήρξαν θεραπείες της μίας συνεδρίας, όπως η ψυχανάλυση του Γκούσταφ Μάλερ. Υπήρξαν επίσης θεραπείες τεσσάρων μηνών όπως του μικρού Χανς, ενός έτους όπως του Ανθρώπου με τα ποντίκια, πολλών ετών όπως του Ανθρώπου με τους λύκους. Έκτοτε, οι αποκλίσεις και οι διαφοροποιήσεις δεν έπαψαν να αυξάνονται. Επιπλέον, η εφαρμογή της ψυχανάλυσης έξω από τον χώρο του γραφείου, στα κέντρα παροχής υγειονομικών υπηρεσιών, συνέβαλε στην ποικιλομορφία της εκάστοτε διάρκειας της ψυχαναλυτικής θεραπείας. Η ποικιλομορφία των κλινικών περιπτώσεων και των ηλικιών στις οποίες εφαρμόστηκε η ψυχανάλυση επιτρέπει να θεωρήσουμε ότι η διάρκεια της θεραπείας ορίζεται σήμερα καλύτερα ως «θεραπεία στα μέτρα της κάθε περίπτωσης». Μια θεραπεία συνεχίζεται έως ότου ο αναλυόμενος να είναι επαρκώς ικανοποιημένος ως προς τα αρχικά του κίνητρα ώστε να εγκαταλείψει τον αναλυτή. Η στόχευση δεν αφορά την εφαρμογή ενός προτύπου, αλλά μια συμφωνία του υποκειμένου με τον εαυτό του.

ΑΡΧΗ ΕΒΔΟΜΗ: Η ψυχανάλυση δεν γίνεται να προσδιορίσει τη στόχευσή της και το τέλος της με όρους προσαρμογής της μοναδικότητας του υποκειμένου σε μοντέλα, σε κανόνες, σε προτυποποιημένους ορισμούς της πραγματικότητας. Αυτό που ανακάλυψε η ψυχανάλυση είναι καταρχάς η ανικανότητα του υποκειμένου να φτάσει σε πλήρη σεξουαλική ικανοποίηση. Την ανικανότητα αυτή δηλώνει ο όρος ευνουχισμός. Περαιτέρω, η ψυχανάλυση διατύπωσε, με τον Λακάν, την αδυναμία να υπάρξει πρότυπο της σχέσης των φύλων. Εάν δεν υπάρχει πλήρης ικανοποίηση και εάν δεν υπάρχει πρότυπο, απομένει στον καθένα να επινοήσει μια επιμέρους λύση, που στηρίζεται στο σύμπτωμά του. Η λύση του καθενός μπορεί να είναι λιγότερο ή περισσότερο τυπική, λιγότερο ή περισσότερο βασιζόμενη στην παράδοση και τους κοινούς κανόνες. Ενδέχεται αντίθετα να παραπέμπει σε ρήξη ή σε κάποιου είδους λαθροβίωση. Εξακολουθεί να ισχύει, πάντως, ότι κατά βάθος η σχέση μεταξύ των φύλων δεν έχει λύση που να ισχύει «για όλους». Με αυτή την έννοια, εξακολουθεί να φέρει τη σφραγίδα του ανιάτου, και πάντοτε θα υπάρχει ελάττωμα. Το φύλο, στο ομιλούν ον, παραπέμπει στο «μη όλον».

ΑΡΧΗ ΟΓΔΩΗ: Η εκπαίδευση του ψυχαναλυτή δεν γίνεται να περιοριστεί στα πρότυπα της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης ή στις αξιολογήσεις των κερτημένων της πρακτικής. Η ψυχαναλυτική εκπαίδευση, από τότε που μορφοποιήθηκε ως λόγος, έχει τριπλή έδραση: τα (παρα-πανεπιστημιακά) σεμινάρια θεωρητικής κατάρτισης, τη συνέχιση από τον υποψήφιο ψυχαναλυτή μιας ψυχανάλυσης έως το ύστατο σημείο (οπότε ενέχει

εκπαιδευτικό αποτέλεσμα) και την πραγματιστική μετάδοση της πρακτικής στις εποπτείες (συνομιλία συναδέλφων για την πρακτική). Ο Φρόιντ πίστεψε κάποια στιγμή ότι ήταν επικτό να προσδιοριστεί μια ταυτότητα του ψυχαναλυτή. Η ίδια η επιτυχία της ψυχανάλυσης, η διεθνοποίησή της, οι πολλές διαδοχικές γενεές ψυχαναλυτών εδώ κι έναν αιώνα, έδειξαν ότι ο ορισμός μιας ταυτότητας του ψυχαναλυτή αποτελούσε αυταπάτη. Ο ορισμός του ψυχαναλυτή εμπειρικλείει την ποικιλομορφία αυτής της ταυτότητας· είναι αυτή ακριβώς η ποικιλομορφία. Ο ορισμός του ψυχαναλυτή δεν αποτελεί ιδανικό, αλλά εμπειρικλείει την ιστορία της ίδιας της ψυχανάλυσης, και αυτού που ονομάστηκε ψυχανάλυση σε διαφορετικά ρηματικά πλαίσια.

Η επονομασία «ψυχαναλυτής» εμπειρικλείει αντιφατικές συνιστώσες. Απαιτείται μια ακαδημαϊκή κατάρτιση, πανεπιστημιακού χαρακτήρα ή κάτι ισοδυνάμου, που να παραπέμπει στους γενικούς τίτλους σπουδών. Απαιτείται μια κλινική εμπειρία που τα επιμέρους χαρακτηριστικά της μεταδίδονται κάτω από την εποπτεία συναδέλφων. Απαιτείται η ριζικά μοναδική εμπειρία της θεραπείας. Το γενικό, το επιμέρους, το μοναδικό είναι επίπεδα ετερογενή. Η ιστορία του ψυχαναλυτικού κινήματος είναι η ιστορία των διχογνωμιών και των ερμηνειών αυτής της ετερογένειας. Συμπεριλαμβάνεται, και αυτή, στη μεγάλη Συνομιλία της ψυχανάλυσης που επιτρέπει να πούμε ποιος είναι ψυχαναλυτής. Τούτος ο λόγος συντελείται με διάφορες διαδικασίες στις κοινότητες που απαρτίζουν οι ψυχαναλυτικοί θεσμοί. Με αυτή την έννοια, ο ψυχαναλυτής δεν είναι μόνος· εξαρτάται, όπως το ευψυολόγημα, από έναν Άλλο που τον αναγνωρίζει. Αυτός ο Άλλος δεν γίνεται να συρρικνωθεί σ' έναν κανονικοποιημένο, αυταρχικό, νομορυθμιστικό, προτυποποιημένο Άλλον. Ο ψυχαναλυτής είναι εκείνος που δηλώνει πως έχει αποκομίσει από την ψυχαναλυτική εμπειρία ό,τι μπορούσε να περιμένει και άρα πως έχει υπερβεί ένα «πέραςμα», μια *rasse*, όπως την ονόμασε ο Λακάν. Ο ψυχαναλυτής καταθέτει τα αδιέξοδα που υπερέβη. Ο διάλογος με τον οποίο επιδιώκει να αποκομίσει μια συμφωνία γύρω από την υπέρβαση αυτή, διεξάγεται στο πλαίσιο θεσμικών διαδικασιών. Ακόμη βαθύτερα, εγγράφεται στη μεγάλη Συνομιλία της ψυχανάλυσης με τον πολιτισμό. Ο ψυχαναλυτής δεν είναι αυτιστικός. Δεν παύει να απευθύνεται σε έναν καλοπροαίρετο συνομιλητή, την πεφωτισμένη κοινή γνώμη, την οποία επιθυμεί να συγκινήσει και να αγγίξει προς όφελος της ψυχαναλυτικής υπόθεσης.

(Εκ μέρους της Παγκόσμιας Ένωσης Ψυχανάλυσης)

Απόδοση στα ελληνικά: Βλάσης Σκολίδης